

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ 1943-го РОКУ

Серед частин Червоної Армії, що визволяли Чернігівщину у 1943 році, була і 8-а стрілецька дивізія. Її бійці пройшли з боями Коропщину, Борзнянщину, Куликівщину, Чернігівський район, двічі форсували Десну — біля Оболоння і нижче Чернігова.

21 вересня дивізія підійшла до Дніпра біля села Навози (тепер Дніпровське Чернігівського району). Того ж дня її особовий склад на 50—60 відсотків поповнився новобранцями із Чернігівщини. Більшість із них навіть не була обмундирована, погано озброєна (говорили: зброєю здобудете у боях), вже не кажучи про якусь там підготовку. Це була ватага сільських хлопців, із полотняними торбами за плечима, яких послали у бій «кров'ю спокутувати ганьбу перебування в окупації». Хоч за покликом свого серця, в ім'я своєї Батьківщини вони були готові свідомо, без «підтримки» позаду загороджувальних загонів кинутися у бій. І так сталося насправді.

Проявивши кмітливість, група добровольців 229-го стрілецького полку під командуванням Михайла Тихоновича Лучка, нашого земляка — родом він із села Наумівки Корюківського району, удостоєного потім звання Героя Рад. Союзу, з метою дезорієнтації німцям влаштувала фальшиву переправу, що діяла як справжня. На неї німці й обрушили свій удар. І тільки коли в іншому місці весь полк з артилерією переправився через Дніпро і оволодів плацдармом, німці отямилися. Та вже було пізно. Полк забезпечив форсування річки воінам всієї дивізії.

Значну допомогу надали тоді дивізії партизани з'єднання імені М. Коцюбинського, котрі допомогли в умовах бездоріжжя волами (їх жартома воїни називали Му-2) підтягнути до Дніпра артилерію і причепи з боєприпасами.

Потім дивізія в районі станції Янів форсувала Прип'ять. Відчувши загрозу обходу Києва з півночі, ворог кинув проти 8-ї стрілецької ударну групу. Два тижні на Прип'ятському плацдармі не вщухали бої. Силами двохсот танків і трьох полків піхоти при підтримці артилерії й авіації німці проводили безперервні атаки на позиції дивізії. У день доводилося відбивати по чотири-шість атак.

15 жовтня після масового удару авіації і артилерії танковою атакою, противник зім'яв бойові порядки підрозділів 310-го полку, відрізавши від переправи частини дивізії, які вели бої біля станції Янів. Спроба вирватися з оточення не вдалася. Лише згодом кілька груп бійців прорвалися з оточення у німецький тил до партизанів Сабурова. У цих боях на Прип'ятському плацдармі дивізія втратила майже половину особового складу. Для тисяч чернігівських юнаків, які щойно поповнили її частини, це були і перші, і останні бої. Як пригадував Федір Дмитрович Гордієнко із села Тростянка Борзнянського району, їхня п'ята рота другого батальйону 151-го полку після боїв біля села Карпівка втратила 117 бійців, а живих залишилося тільки 9.

Після війни місцеві жителі тих причорнобильських сіл розповідали, що поля боїв були густо усіяні тілами молодих хлопців у сільському одязі, із торбинами за плечима. Що вони, іноді без зброї, могли вдіяти проти армади німецьких танків? Їхні імена так і залишилися невідомими, оскільки тоді був відмінений поіменний облік наших втрат.

Саме в цей час перед знекровленою дивізією було поставлене нове завдання: швидко відновити свою боєздатність і знову приступити до форсування Прип'яті і звільнення Чорнобиля. І ось запасний 61-й полк, в якому тисячі чернігівських юнаків по скороченій програмі освоїли військові спеціальності, 16 жовтня направляється на поповнення 8-ї стрілецької дивізії. Після складання присяги, із настанням ночі багатотисячна колона вийшла із села Дрімайлівки Куликівського району на марш. Тоді ще ніхто з нас не знав, що ми, по суті, заміняємо своїх же земляків, які залишилися спати вічним сном на Прип'ятському плацдармі. Здолавши за ніч десятки кілометрів, вранці ця маса воїнів була вишикувана на великій галявині в лісі навпроти Чорнобиля. До воїнів звернувся командир дивізії, Герой Радянського Союзу П. М. Гудзь.

Потім усіх розподілили по полках. Невдовзі дивізія знову форсувала річку Прип'ять, звільнила Чорнобиль і переслідувала ворога до Коростеня Житомирської області. Тут у листопаді-грудні ми вели важкі бої з ворогом.

Потім у боях в районі міста Бучач на Тернопільщині та у передгір'ях Карпат 8-ма стрілецька дивізія також втратила багатьох наших земляків. Загалом же із 5—6 тисяч чернігівців, що влилися в неї у вересні-жовтні 1943 року, додому повернулося десь 200 чоловік. Нині в живих залишилося трохи більше ста чоловік.

Завжди теплим словом згадуємо шановних фронтових медпрацівників — В. І. Шепся і вже покійного В. В. Василенка із Чернігова, піхотинців І. І. Дубовика із Борзнянського, П. П. Москаленка із Коропського, І. І. Петрука із Бахмацького районів, чернігівця Ф. І. Ткаченка, кулеметника В. Л. Ліхачова із Куликівки, артилеристів М. А. Батицького та М. С. Білого з Чернігова, М. Ф. Ворвихвоста, Б. М. Косенка, П. С. Кухту з Бахмацького району, мінометників Г. Ф. Шевченка та С. Ф. Скибу з Чернігова, А. Ф. Редьку з Борзнянського району, зв'язківців В. У. Карпенка із селища Березна Менського району, І. В. Луценка з Чернігова, І. М. Вовка з Бахмацького та Ф. В. Борзенця із Борзнянського, сапера В. І. Філя із Бобровицького районів та багатьох інших.

Ветерани дивізії бережуть у своїх серцях пам'ять про бойових побратимів, яким не судилося дожити до Дня Перемоги. Ми глибоко переконані, що такі великі жертви не завжди були виправдані. Але хай це залишиться на совісті тих, хто не цінував людського життя і заради переможних рапортів гнав нас на вірну смерть. Вічна пам'ять усім, хто загинув за свободу і незалежність Вітчизни. А живим бажаємо доброго здоров'я і більш спокійної старості.

